

Teosofinen näkökanta.

Näkökantoja on maailmassa yllin kyllin. Toinen arvostelee maailman menoa tieteelliseltä, toinen kristilliseltä kannalta. Toinen katselee asioita jokapäiväisellä ja käytännöllisellä silmällä, toinen haaveilijan taivasta tähtäävällä. Toinen puhuu elämän kysymyksistä kokemuksensa kannalta, toinen lukutietoihinsa luottaen. Toinen on lainoppinut, toinen historioitsija; toinen esteetikko, toinen liikemies; ja jokaisella on kantansa ja kaavansa.

Mikä tässä sekotuksessa on teosofinen näkökanta? Onko semmoista olemassa ja onko se tarpeen tässä näkökantojen yltäkylläisyydessä? Kannattaako siihen tutustua?

Tähän vastaan, että teosofinen näkökanta on olemassa ja että lukija itse päättäköön, kannattaako siihen tutustua, kun nyt lyhyesti ja ylimalkaisesti koetan sitä kuvata.

Sanon heti alussa, että teosofista näkökantaa analysoimalla saamme siitä kaksi eri näkökantaa, vaikka todellisuudessa ne tavallisesti käyvät käsi kädessä ja yhtyvät yhdeksi samassa henkilössä. Ymmärrämme kantaa kokonaisuudessaan paremmin, kun sitä erittelemme ja katselemme sen molempia puolia erikseen. Nämä kaksi teosofista näkökantaa ovat 1) kokemusperäinen eli henkinen ja 2) älyperäinen eli intellektualinen teosofinen kanta.

Kuvailkaamme ensin kokemusperäistä eli henkistä näkökantaa.

Filosofiseen mietiskelyyn taipuva ja yleensä totuutta etsivä ihminen tekee kysymyksiä: onko totuutta olemassa? onko jumalaa? onko ikuista elämää? onko näkymätöntä maailmaa? onko tarkotusta elämällä? Hän ehkei huomaa, että hänen kysymyksensä ovat tässä muodossa ajattelemta asetetut. Me emme näet saata kysyä: onko totuutta olemassa, koska totuus juuri on sitä, että kaikki on niinkuin se on, vaan meidän tulee kysyä: voiko ihminen päästä totuuden tietoon? Kaikki on kyllä niinkuin se on ja se on totuus, mutta meidän totuudentietomme puuttuu. Emme liioin saata kysyä: onko jumalaa, kun jumalalla tarkotamme sitä elämää, sitä järkeä, sitä luovaa voimaa, joka on kaiken takana ja on kaiken aiheuttanut, vaan meidän tulee kysyä: voimmeko oppia jumalaa tuntemaan? Näemme maailman ympärillämme ja olemme osa tästä maailmasta: jokin elämä on tämän ilmennyksen salattuna syynä. Sitä elämää kutsumme jumalaksi. Voimmeko oppia häntä tuntemaan?

Henkinen teosofinen näkökanta on nyt seuraava: ainoastaan kokemus kykenee näihin kysymyksiin vastaamaan. Arvelu, ajattelu ja usko ei paina vaa'assa paljoa. Totuudesta ei saata spekuloida. Jumalan tunteminen on todellisuuden tuntemista ja siinä mykistyy muu kuin kokemus. Ainoastaan se, joka totuuden tietää, ainoastaan se, joka jumalan tuntee, voi sanoa, saattaako ihminen päästä totuuden tietoon, voiko hän oppia tuntemaan jumalaa.

Ja henkinen näkökanta astuu askelen edemmä. Kokemukseen nojaten se julistaa: ihminen voi päästä totuuden tietoon, ihminen voi oppia jumalaa tuntemaan. Minkätähden? Sentähden, että on ollut ja on ihmisiä, jotka tämmöistä tietoa ovat saavuttaneet tai tämmöistä tietoa omaavat. Onhan koko ihmiselämä kuin vaellusta tietämättömyyden korvessa totuuden tiedon luvattua maata kohti. Onhan ihmisten kesken aina yksilöitä, jotka aavistavat valon päivän koittavan, vaikka pimeys on suuri; onhan neroja, joiden elämäntuntemus aina on syvämpi ja salaperäisempi kuin jokapäiväisten ihmisten. Ja onhan silloin tällöin ihmiskunnassa esiintynyt yksilöitä, jotka rauhallisesti ja kerskaamatta ovat uskaltaneet väittää itsestään semmoista, joka tavallisen ihmisen suussa olisi mieletöntä kehuilemistä. »Minä tiedän totuuden«, sanoo Buddha, ja sama tieto kuvastuu Jeesuksen sanoissa: »Minä olen tie, totuus ja elämä – sitä varten olen maailmaan tullut, että totuuden julistaisin.« Nämä tietäjät, nämä jumalallisesti viisaat ovat aina lisänneet: »Seuratkaa minua, tehkää niinkuin minä neuvon ja käsken, niin tekin saavutatte totuuden tiedon.«

Tämä on siis henkinen teosofinen näkökanta: omaperäinen kokemus yksin voi lopullisesti arvostella elämää ja ratkaista sen suuria arvoituksia. Teosofia on sanasta sanaan jumalallinen viisaus, ja jumalallisesti viisas on ainoastaan se, joka sitä todella on.

Mutta on, kuten sanottu, olemassa toinen teosofinen näkökanta; älyperäinen eli intellektualinen.

Suuret viisaat ovat yhtä ja toista elämästä paljastaneet. He ovat kertoneet, että kuolema on portti toiseen elämään, että ihmishenki on ikuinen, että jumala on rakkaus, että oikeuden laki vallitsee elämässä, että maallinen elämä on koulu, johon ihminen syntyy useampia kertoja, että näkymättömässä maailmassa on monenlaisia olentoja, hyviä ja pahoja, ja monenlaisia tiloja, taivaita ja helvettejä, joihin ihminen kuoltuansa joutuu j.n.e. Näistä tietäjien paljastuksista on katkelmia kaikissa suurissa uskonnoissa: kristinuskossa yhtä hyvin kuin buddhanopissa, hinduismissa samoin kuin muhammedin-uskossa, kuolleissa uskonnoissa niinkuin elävissä. Jotkut suuret filosofit ovat samalla olleet tietäjiä: Pytagoras, Plato, Shankaraatshaarja, Böhme y.m. Meidän aikanamme esiintyi paljon parjattu henkilö, joka niinkään omisti salattua viisautta ja paljasti sitä maailmalle: Helena Petrovna Blavatsky.

Madame Blavatskyn alotteesta syntyi teosofinen liike, joka hänen kehotuksestaan ja hänen opastamaan on ottanut tutkiakseen näitä tietäjien jättämiä, suurissa uskonnoissa ja muualla esiintyviä totuuden tiedon katkelmia ja omilla kokemuksillaan rikastuttamaan lahjaksi saatua maailmankuvaa,

Älyperäinen teosofinen näkökanta on se, joka perustuu tämmöisiin uskonnollistieteellisiin tutkimuksiin ja siihen edellytykseen, että totuuden tietäjiä on ollut ja on; tutkimuksiin voi myös liittyä muihin, esim. luonnontieteihin perehtyminen ja empiirinen kokeilu yliaistillisilla aloilla, kuten spiritistinen tutkimus tai käytännöllinen magia. Saavutettu näkökanta on kuitenkin älyperäinen (empiirinen, objektivinen, tieteellinen) siihen saakka, kunnes etsijä saavuttaa subjektivisia mystillisiä kokemuksia totuudesta eli välitöntä tietoa jumalasta.

Kun puhumme teosofien näkökannasta yleensä, tarkotamme useimmiten tämmöistä intellektualista teosofista näkökantaa. Tietäjiä on harvassa, harvassa niitä, jotka omasta välittömästä kokemuksestaan jumalallista viisautta osaavat julistaa. Mutta älyperäinen teosofinen näkökanta on sitä monipuolisempi ja rikkaampi, sitä mieltäkiinnittävämpi ja valaisevampi, kuta laajemmin ja perusteellisemmin teosofisia tutkimuksia on tehty. Tietysti elämän oma järjestys vaatii, että se, joka innolla suorittaa älyperäisiä tutkimuksiaan, vähitellen syventyy itse elämäänsä eli elämän jumalaan, elävään totuuteen ja niin muodoin saattaa nykyaikaisesta teosofiasta vuosien vieressä kasvaa uusi jäsen ihmiskunnan tietäjien salaiseen veljeskuntaan.

Pekka Ervast.

(Sunnuntai 1916, N:o 3, Helsingissä 23. tammikuuta 1916, s. 2, palsta 6, s. 3, palstat 1-4.)